

DE
DECANIS
ET
DECANISSIS
COMMENTATVR
ET
MAGISTERII PHILOSOPHICI
HONORES
LAVREASQVE POETICAS

D. XXX. APRIL. A. cIo Io CC XXXIX

DISTRIBVTVRVS

CANDIDATOS
DE HIS LITERIS BENE MERENTES
MORE MAIORVM

INVITAT

IO. GVIL. HOFFMANNVS

PHILOSOPH. ET IVRIS VTRIVSQ. DOCTOR HISTO-
RIARVM PROFESSOR PVBL. ORDINAR. FACVLTA-
TIS PHILOSOPHICAE IN ACADEMIA VITEMBERGENSI
H. T. DECANVS ET IMPER. AVCTORITATE CONSTITVTVS
COMES PALATINVS.

SYNOPSIS.

Instituti ratio. §. II. Vnde nomen Decani, & ex qua lingua sit. §. III. De Decanis Deis, & horoscopis. §. IV. De Decanis in exercitu Romano denorum militum contubernio praefectis. §. V. De Decanis seruis & libertis. §. VI. De Decanis lictoribus. §. VII. Quale officium fuerit Decani, cuius mentionem facit Notitia dignitarum & ministeriorum ecclesiae Constantinopolitanae. §. VIII. De Decanis vespillonibus. §. IX. De Decanis iudicibus populorum originis Germanicae. §. X. De Decanis
Mo-

Monasteriorum. §. XII. De Decano Capituli Ecclesiae cathedralis. §. XIII. De Decano Capituli ecclesiae collegiatae. §. XIV. De Decanis ruralibus &c. §. XV. De Decanissis Canonissarum. §. XVI. De Decanatu Archiepiscopi & Electoris Moguntini. §. XVII. De Cardinali Decano. §. XVIII. De Decano Rotae Romanae, Camerae Clericorum &c. §. XVIII. De Decanis, qui collegiis mercatorum, opificum &c. praesunt, nec non de Decano leproforum. §. XX. De Decanis Academicis. Conclusio.

SYNOPSIS

[Faint, mirrored text bleed-through from the reverse side of the page, including the word 'SYNOPSIS' and a section marker '§. I.']

§. I.

Quandoquidem officii ratio postulat, vt laurum sapientia venalem, pridie Kalendas Maias dignis capitibus a me circumponendam, nunc velut in limine suspenderem, & optimos commilitones, aliosque decorum ordinis nostri candidatos, ad honestissimam petitionem excitaturus, more maiorum aliquid praefarer; existimaui, non alienum ab instituto videri posse, si propter impositum mihi Decanatum scripturus, scriberem *de Decanis*. Nam late pater huius nominis vsus, nec tantum ecclesiis aut academicis continetur, sed etiam in castra penetrauit, aut quod forte rectius diceretur, ex castris in tor & tam varia collegia fluxit, eorumque praesidibus adhaesit, vt Decanos habemus praesens nostrisque temporibus innumerabiles. Ast ne quidem canonici iuris interpretes, quos primo loco sententiam rogares, vt ego certe rogavi non paucos, huic argumento satisfecerunt; & CHRISTIANVS WILDVOGELVS, qui ex professo de Decanis disputauit, (a) quamuis aliqua scitu non indigna congesserit, lectorem tamen saepe numero quaestionibus nisi alienis, certe peruulgatis, onustum earum vero, quas accuratius exponi oportebat, vacuum dimittit. Quid enim opus erat, in commemoratione Decanorum, qui Superintendentium vices gerunt, tritum argumentum de potestate Episcopi, de iure ordinis, lege dioecesana, & iurisdictione, tam prolixè reperere?

A

aut

(a) CHRIST. WILDVOGEL Exercit. de Decanis, Ienae 1692.

aut ad tractationem, an ArchiEpiscopus Moguntinus sit electoralis collegii Decanus, notissimas quaestiones, quid sede vacante capitulis in Imperatoris electione liceat, examinare, vacuasque dissertationis partes, vt modo nimis saepe fieri solet, materia non illa, quam res postulat, sed vulgari & aliunde conquisita, implere. Quod omittere non debui, ne quis argumentum huius scriptiois ita iam occupatum esse censeat, vt illud repetituri ius omne diligentia praeuentium perdiderint. Ego, numquid operae pretium fecerim, lectoribus, siqui huic opellae forte contigerint, iudicare relinquo, veniae securus, si modo nostra cum laboribus ceterorum, in eodem argumento versantium, comparare dignentur. Eas vero partes, quas aut WILDVOGELIUS, aut alii satis exposuerunt, indicasse contentus, omittam, nisi qua forte rectius aut plenius dicenda occurrent, aut ordinis seruandi ratio repetitionis taedium excusauerit. Decani vero, cum eorum nomen in tot tamque variis ordinibus & collegiis, ceteroquin inter se non connexis, obuium sit, ea serie forsan optime recensentur, quae non nimis anxie quaesita videbitur. Neque enim argumenti huius indoles, neque temporum ratio, certum ordinem in combinandis partibus disiunctis, & sola nominis cognatione sibi respondentibus, admittit.

§. II. Decanis, vt inter omnes constaret, quamuis nec MANILIUS dixisset,

a numero nomen postum est. (b)

Ceteri enim etymologiarum lusus ad certos tantum Decanos, quorum officium cum denario numero nihil commune habere videtur, pertinent, & suo loco commemorabuntur. Ecquis vero crederet, ne hoc quidem certum esse, vnde domo sit *Decani* vocabulum, Graecumne videatur, an Latinum, a *decem*, an a *δέννα*. Et tamen disputatur de
re

(b) MANIL. Lib.IV. p. 89. edit. Boekl.

re ardua inter VOSSIOS, (c) SCALIGEROS, (d) SALMASIOS, (e) vt tantum nomina, quae grande sonant, in medium afferam. SCALIGER enim contra Graeci sermonis analogiam esse contendit, si *dekanos* duceretur a *dēna*, cum alias *πενταγός*, *επταγός*, similesque voces, quas Graecorum ore non vsurpari constat, admittendae forent; Latinos vero, vt *primanum*, *quintanum* &c. sic etiam *decanum* dixisse, vocemque originis Romanae postea cum aliis multis fluxisse ad recentiores Graecos. Contra SALMASIO alienum ab analogia linguae Latinae viderur, *decanum* a *decem* derivare, qui tunc rectius dicendus esset *decimanus*, flexumque vocabuli minus violentum fore, si ex *dēna* fieret *dekanos*. Grammatici certent! Nos eorum litem iniudicaram relinquimus, quae tamen hoc momentum haberet, quod indagata vocis origine de ipsius rei primis incunabulis certiores esse, & in quem vsum Decanorum nomen inuentum sit, discernere possemus. Nam si SCALIGERVM audis, inter arma natum, & militibus, qui nouem aliis, tamquam contubernii caput, praeerant, primum impositum est; sin SALMASIVM, inter astra primum emicuit, & inde demum in castra descendit. Quicquid de quaestione difficulter extricanda dicendum sit, nos in ordine dicendorum SALMASIVM sequamur. Nam quae primordia Decanorum nostrorum augustiora statui possent, quam si coelos ipsos tentemus, & posthabitis originibus humanis, duces eorum & auspices praemittamus DECANOS DEOS.

§. III. Qui vanissimas diuinandi artes sectati sunt, & fidera fati conscia crediderunt, in praeceptis suis frequenter crepant Decanos & *dekanos* *Deos*. His auctoribus omne zodiaci signum in tricenas partes, adeoque in tres decurias diuiditur, singulis vero decuriis vnus decanus, & sic duodecim signis triginta sex decani praefides assignantur. *Triginta sex*, inquit FIRMICVS, *decani omnem Zodiaci possident*

A 2

(c) GENH. 10. VOSSII Etymolog. v. Decanus.

(d) IOS. SCALIGER. ad Manil. p. 297.

(e) SALMAS. ad Solin. p. 460. sq.

sident circulum, ac per duodecim signorum numerum iste DEORVM numerus, id est DECANORVM diuiditur. Ita decem primis partibus arietis primus decanus, decem sequentibus alter, decem postremis tertius decanus dominatur, & qui v. c. surgentibus decem primis arietis partibus nascitur, primum habebat Decanum horoscopum. Decanus quisque vitiorum & virtutum corporis, animi & fortunae velut arbiter & index censetur, & vnicuius, qui sub se nascitur, talia fata parat, qualia per necessitatis legem ex natura sua parare potest. Hinc nugae prolixae veterum astrologorum, qualis ille futurus sit, qui Tauri, Virginis &c. primum, secundum, vel tertium decanum *ἀποστομωόντα* nanciscitur, quamvis omnium infelicissimus ille habitus sit, cui nullus contigerat decanus horoscopus. Fingebant sibi enim quaedam interstitia vacua, vel *μυσευβολήματα*, quibus signa separarentur, & quae nulli decano subessent, eos vero, qui horoscopum suum in his partibus habebant, infortunatos animi corporisque bonis redderent. Decanis singulis tres Deos *λειτουργούς* velut assessores dabant, quibus iterum aliorum numinum virtutes subiiciebantur, vt prolixius edisserunt SCALIGER (f) & SALMASIVS. (g) Alios auctores WILDVOGELIVS laudat, sed qui non semper in explicatione veterum Astrologorum consentiunt. Quin & inter ipsos antiquos magnus de his decanis dissensus lectoribus dubios dimittit, nec aliter fieri potuit in arte, quae fundamento caret. Nostrum non est difficilibus immorari nugis.

§. IV. De Decanis militaribus, qui contubernio praeerant, aliquos auctores in dissertatione WILDVOGELIANA citari video; sed addi debuisset CANGIVS, (h) ex quo ceteri descripti sunt. Res satis ex VEGETIO (i) nota, Romanos

(f) SCALIG. ad Manilium cit. loc. & p. 336.

(h) CANG. Glossar. Latin. v. Decanus.

(g) SALMAS. cit. loc.

(i) VEGET. de re militari Lib. II. cap. XIII.

nos cohortes suas in centurias, has iterum in contubernia diuifisse, *vt decem miliribus sub vno papillione degentibus, vnus quasi praefset* DECANVS, qui caput contubernii nominatur; contubernium autem manipulus vocatur. (k) Ex his postremis VEGETII verbis conicerem, Decani nomen in exercitu Romano tunc demum auditum esse, quando *manipulus*, qui olim sexaginta, vel centum, vel ducentorum militum fuerat, ad denos redactus erat, & *denavlia* dicebatur, quod non Hadriani vel Antoninorum tempore factum est, vt LIPSIVS coniecit, (l) sed aliquanto citius. (m) Qui Decani vocabantur inter pedites, in equitatu decuriones dicti sunt, vt FESTVS ait: *Decuriones appellantur, qui denis equitibus praesunt*. Graeci *denadapxovs* & *denaxovs* habuerunt inter nomina militiae, (n) quin & aliis gentibus eadem diuifio placuit. (o) Neque tamen Gothorum Decanos, de quibus postea dicemus, militaribus illis Romanis per omnia similes fuisse crediderim, vt credidisse videtur PETRVS PANTINVS; (p) neque IOSEPHO SCALIGERO (q) subscriberem, qui decanum in exercitu Romano simillimum fuisse putat Turcarum *Odabassy*, vel Camerae praefecto. Quamuis enim constet, Turcarum pedites diuifos esse in manipulos, quos *Odas*, seu *cameras* dicunt, & vnumquemuis manipulum conuictu & communi mensa in camera sibi assignata vti; non tamen denis militibus *Odae* constant, vt apud Romanos Decaniae; neque primus praefectus *Odae* dicitur *Oda-Bassy*, sed *Zorbagy*; ille vero, quem *Oda-Bassy* vocant, secundus est, & cum Decano militiae Romanae in nulla re

A 3

con-

(k) Conf. GODESC. STEWECH. ad VEGET. Lib. II. cap. VI. & cap. XIII.

(l) IVST. LIPS. de milit. Rom. Lib. I. Dial. II.

(m) SALMAS. de re militari Roman. cap. II. p. 14.

(n) IVL. POLLVC. Onomast. Lib. I. cap. 7. segm. 123.

(o) IAC. LYDIVS de re militari Lib. II. Cap. III.

(p) PETRI PANTINI de Officiis Gothorum p. 201. Hispan. illustr. Tom. II.

(q) SCALIG. ad Manil. p. 297.

conuenit, quam quod semper in camera cohortis suae, ut ille Romanus in contubernio suo, cubare, nec interdum quae ab hoc communi commilitonum domicilio abesse debent. Plura de hoc Turcarum instituto attulit solertissimus rei militaris Ottomannicae interpres, Comes MARSILIUS. (r)

§. V. Nondum apud Romanos militibus denis in contubernium coactis decanus praefectus erat, cum iam inter eos homines diuites numerosas familias in decurias descripsissent, & earum unicuique praefecissent decurionem, vel decanum. Postquam enim multitudo seruorum Romanae tantopere creuerat, ut vnus dominus non familiam, sed mancipiorum legiones aleret, eorumque causa nomenclatore opus haberet; facile potest existimari, classium & decuriarum distributionem necessariam fuisse, quamuis in ea non tam denarii numeri, quam potius officiorum & operarum ratio habita, & plerumque plures, quam decem, modo easdem operas praestarent, in vnam decuriam coniecti sint. Hinc ille PETRONII ridiculus diuitiarum ostentator Trimalchio: *Ex quota decuria es?* seruum interrogat, (s) ad quem locum consulendi sunt magni nominis interpretes NICOLAUS HEINSIUS, & PETRUS BYRMANNVS. Dux & caput decuriae Decanus dicebatur, (t) vel, quod frequentius occurrit, decurio. Hinc in lapidibus toties legitur DEC. LECTICARIORVM, DEC. PEDISSEQVORVM, DEC. LECTORVM &c. nullibi vero frequentius, quam in inscriptionibus sepulcralibus libertorum & seruorum Augusti, tredecim abhinc annis in via Appia repertis, quas commentario illustrauit doctissimus vir FRANCISCUS BLANCHINVS, & cum ad lapides, qui decanorum vel decurionum nomen libertis & seruis tribuunt, peruenisset, haud inferte

(r) MARSIGLI Stato militare dell. Imperio Ottomanno P. I. cap. XVI & XX.

(s) PETRON. Satyric. cap. XLVII.

(t) PITISCI Lexic. antiq. v. Decanus.

te addidit, aliquam similitudinem inter eos, & praecipua, quae nostris quoque temporibus a ceteris distinguuntur, seruitiorum capita videri, quae Romae in splendidioribus familiis *Decani de Palafrenieri* vocari solent. (u) Illud non omitendum est, etiam seruas & libertas decuriones suas habuisse, vt docet inscriptio: (x)

FONTIAE
TYRANNIDI
DECVRIONI.

§. VI. In palatio Imperatorum Constantinopolitanorum Decani dicti sunt, quos alias diceremus lictores. Mallem ab honesto nomine significationem abesse, quae non nihil turpitudinis, certe multum vilitatis habet. Sed stant contra leges vtriusque Codicis, (y) & hoc genus Decanorum praeterire vetant, patres etiam Christiani tam saepe tantoque contemptu de illis loquuntur, vt supremam palatii dignitatem & infimam turbam designaturi, Praefectos Praetorio nominent, & Decanos. (z) De his vero post IACOBVM GOTHOFREDVM (a) & CANGIVM, (b) qui res, quibus manum admouent, cum puluisculo tollere solent, plura dicere, difficillimum foret; quamuis sponsor esse nollem, omnia, quae congersere, loca, de his Decanis accipienda esse. Nam in tanta eorum multitudine, quibus Decani nomen adhaesit, aliquorum etiam obscuritate, facile labimur, velut & FABROTTVS in Glossario ad CEDRENVN (c) de his Palatii Decanis loquutus, omnia miscet. Ita quod ex synodo ad Quercum CANGIVS adducit, Chrysostomo cita-

(u) v. Camera ed Inscrizioni sepulcrali de'liberti, serui, ufficiali della casa di Augusto, con le annotazioni di FRANCESCO BIANCHINI p. 21.
(x) *IBID.* p. 43.
(y) *L. un. C. Theod. de Decanis l. 1. & 2. C. eod.*
(z) *CHYRSOSTOM. Hom. XIII.*

in Hebr. p. 817. conf. BINGHAM. Origin. Eccles. Lib. III. cap. VIII. §. III.

(a) *IAC. GOTHOFR. ad L. vn. C. Th. de Decanis.*

(b) *CANG. Glossar. Latin. v. Decanus.*

(c) *FABROTT. Glossar. ad CEDREN. v. Δεκανες.*

citationem *Decanorum* contra Seuerianum imputatam esse, illud non de Decanis Palatii, sed de his, qui in ecclesia Constantinopolitana erant, quos pluribus mox commemorabimus, cum ANTON. AVGVSTINO (d) & ANDR. SCHOTTO (e) acciperem. Vt autem horum Decanorum officia, quantum nobis de eo constat, velut in tabella describamus, pertinebant illi quidem ad militiam Palatinam, & sub Magistro officiorum constituti, ad Principis ministerianos, sed infimi ordinis, referebantur; vocabant & corripiebant reos; & in locis fisco vindicatis vela suspendebant; vno verbo, lictoris officium exquebantur, vnde CEDRENVS (f) eos non male appellauit *παθέρους*. Tanta vero eorum multitudo fuit, vt BASILIVS *ὄχλον δεκανῶν*, & CORIPPVS *Decanorum urbem* dixerint; cumque nulla denarii numeri ratio habita, nec vniuersus grex in decurias diuisus, certe non capitibus decuriarum, sed omnibus ac singulis Decani nomen inditum sit, ea nos nunc coquit cura, ex quibus causis lictores dicti fuerint Decani. Nam olim quidem Romae lictorum decuriæ fuerunt, vt ex lapide constat

IOVI STATORI SVO

ORDO LICTORVM III DECURIARVM COS.

AVR. GAELII LICVSCVS. A. S.

quem egregie illustrat REINESIVS; (g) sed ad nostros *Decanos* & eorum nominis originem illustrandam nihil faciunt. Quod autem ex decanis militaribus, de quibus supra dictum, lecti sint, & nomen retinuerint, CANGII coniectura est, sed quae colore destituta nihil extricat. Nec magis altera BRVNNEMANNI de decem ministerianis vni eiusmodi decano subiectis, quam WILDVOGELIVS refellit, ego vero, qui apud BRVNNEMANNVM alia omnia, quam antiquitatis accuratam explicationem quaerere soleo, lubens omitto. Longe

(d) ANT. AVGVSTIN. ad Iulian. antecess. Const. XIII.

(e) ANDR. SCHOTTI Schol. ad PHOT. biblioth. p. 55.

(f) CEDREN. edit. Paris. p. 170.

(g) REINES. Syntagma. Inscript. p. 43.

ge autem dissimillima veri sententia IAC. GOTHOFREDI videtur, qui nostrorum decanorum nomen a Graeca voce *δεκανῶσαι*, *apprehendere*, deriuat; nimirum quod ab eis rei & facinorosi comprehenderentur. Nam *δεκανῶσαι*, quantum ego scio, nomen amoris est, & quando amici manus miscunt, & se invicem amplectuntur, aut aliàs beneuole excipiunt, adhiberi solet, vt adhibuit HOMERVS (h)

οἱ δὲ ἰδόντες

πάντες ἀνίσταν, καὶ ΔΕΙΚΑΝΟΩΝΤΟ δέπασσιν.

Quis autem violentae reorum comprehensioni, adeoque Decanis nostris, ab amicorum amplexibus nomen impositum esse crediderit? Ego, si quid valerem coniectando, rationes ita componerem. Decanos Palatii baculos gestasse, non solum ex voce *ραβδουχος*, quam CEDREVS adhibet, verum etiam ex eo patet, quod in aula Constantinopolitana multi, qui officium magnum vel minimum gerebant, cum baculis argenteis, auratis, ligneis incederent, vt passim docet CODINVS. Baculus autem omnis, qui potestatem iudicandi, vel iudicatum exequendi significabat, dicebatur *δικανίον*, & VICANGIVS multis exemplis docet, (i) corrupte *δεκανίον*, sine dubio a *δίκη* & *δικανόν* iudicium & iudiciale, vt etiam in Glossis PHILOXENI *δικανία*, *forensia*. Quare decanos citandis & comprehendendis, vel iudicato exequendo adhibitos a baculo, vel *δεκανίον*, quem in ministerii sui signum praeferebant, Decanorum nomen accepisse, non procul abesse vero crediderim. Neque dici potest, *δεκανίον* potius a *decanis* dictum esse, cum & alii, qui Decani non erant, fimilem baculum gesserint, & illius vocis origo potius *ἀπό τῆς δίκης* deriuanda sit. Vicissim autem ab his Decanis lictoribus, qui reos in vincula ducebant, nomen accepisse *Decanicum*, quod *carcerem* Constanti-

B

stanti-

(h) HOMER. Iliad. ε v. 85.

(i) CANG. Glossar. Graec. v. δι-

κανίον. IO. MEYRSII Glossar. Graecobarbarum in ead. voce.

stantinopoli significasse peruulgatum est, perquam credibile videtur. (k) Nam ANTONII AVGVSTINI sententia, (l) qui carceres *decanica* dici ab illis Decanis, quos funera curasse postea videbimus, tam procul est a vero, quam a carcere ipso lectica & sandapila. *Decanicum* igitur est carcer tam civilis, quam ecclesiasticus. Nimirum a Iustiniano nostro discimus, (m) etiam ecclesiis carceres fuisse, qui *Decanica* dicebantur, & immorigeris *Cloricis* includendis inferuebant, non confundendi ceteroquin cum *Diaconico*, vel *Diaconia*, quamvis *Decanicum* & *Diaconicum* coniunxerint Arcadius & Honorius Imp. (n) & hinc loca ceteroquin diversissima miscendi quibusdam interpretibus occasionem dederint. (o) In *Diaconico*, quod postea *Secretarium*, hodie *Sacristia* dici consuevit, vasa, reliquiae, statuae & imagines, ac vestes sacrae seruabantur, vnde etiam *σπυροφυλακίον* dictum est; (p) in *Diaconia* vero, de qua in medio relinquo, quibus modis a *Diaconico* discrepauerit, diaconi stipem egenis dare, viduisque, pupillis & aliis miserabilibus personis alimenta necessaria porrigere tenebantur; (q) *Decanicum* denique non nisi seruandorum hominum caussa erectum erat, & hinc alio nomine *ἐγκλειστρα ἐκκλησιαστικῆ*, nec non *κἀγγελα* i. e. *cancelli* dicebatur. (r)

§. VII. Nouam Decani speciem, sed perobscuram, exhibet Notitia dignitatum, officiorum & ministeriorum ecclesiae magnae Constantinopolitanae. Quid enim hoc sit

(k) MEYRS. & CANG. in *Δεκανικῶν & Δικανικῶν*.

(l) ANTON. AVGVSTIN. ad Iulian. Constit. LXXIII.

(m) Novell. LXXIX. cap. III. ad quem locum vid. V. C. Homberg. in *Wach. conf. ZEG. BERN. VAN ESPEN* Jus eccl. Tom. III. Tit. XI. n. XXII. seq.

(n) L. 3. C. de haeret.

(o) IAC. GOTHOFRED. ad L. 30. C. Th. de haeret.

(p) IACOB. GOAR in notis ad Euchologium Graecor. p. 13. seq. IAC. GOTHOFRED. ad Philostorg. disert. in Lib. VII. cap. III.

(q) BARON. ad Martyrolog. Rom. p. 350. ANTON. DADIN. ALTESERRAE obseruat. in Anastas. p. 78. seq.

(r) PITHOEVS ad Iulian. Constit. LXXIII.

bi vult : ὁ Δεκανὸς τάσσει τὰς ἐσθῆς ἐν τοῖς ἐρχομένοις αὐτῶν
δικαιώμασι. Decanus componit sacerdotes in contributioni-
bus ad eos ex aequo spectantibus, (s) vt vertit P. IAC. GOAR.
Nihil equidem in ipsis verbis obscuri, & si dubitetur, quae
sint illa sacerdotibus distribuenda δικαιώματα, CANGIVS tibi
dicet, esse *μηνεῖα*, vel *distributiones menstruas*, de quibus si-
millis noticia officiorum ecclesiae Constantinopolitanae a
IO. MORINO edita (t) quaedam commemorat. Sed cur il-
le reddituum distribuendorum minister vocatus sit Decanus,
dicat, qui potest. Miror enim, rerum Constantinopolitanarum
peritissimum P. IACOBVM GOAR in Commentariis ad
hunc locum, (u) Decanos leſticarios, qui Constantinopoli
funera curabant, intempestiue huc trahere voluisse. Prae-
terquam enim, quod Libitinae cura nihil omnino faciat ad
hoc officium, quod in verbis Graecis modo descriptis desi-
gnatur, tum decanorum vespillonum, vt mox videbimus,
ingens multitudo Constantinopoli fuit, Notitia vero di-
gnitatum magnae ecclesiae, quae nobis hunc Decanum pro-
ducit, officia tantum vni vel ad summum duobus homini-
bus demandata recenser. Neque tamen, quantum ego
scio, meliorem huius nominis interpretationem quisquam
attulit, neque meliorem afferri posse crediderim, si verba
Graeca Latine ita vertas, vt vertit IAC. GOAR. Ac, si mihi
ad inuestigandam rem dubiis plenam noua via incedere li-
ceret, illud, antequam, quid sequerer, dicam, monere necesse
est, Decanum in ecclesia magna Constantinopolitana, de quo
nunc loquimur, ab his, quos iam recensuimus, & postea ex
antiquorum nostrorumque temporum instituto producemus
Decanis, diuersissimum, quin & inter viliora huius
ecclesiae officia & tantum non postremum ministerium fu-
isse. Praecedunt enim hunc Decanum sordida quaeuis of-
ficia,

B 2

ficia,

(s) Eucholog. Graecum p. facris eccles. ordinat. p. 172. & p.
225. 208.

(u) GOAR ad Eucholog. pag.

(t) IO. MORINI Comment. de 240.

ficia, velut illa, quibus templum verrere, lampades accendere, cereos disponere, baculum anistiti praeferre incumbit, quemadmodum ex officialium catalogo, qui ordinem chori demonstrat, manifestum est. (x) Deinde observatum dignum puto, Decanum in officiorum serie proxime iungi viatori, qui procedente in publicum antistite populum submouet, & a Graecis Δεκανός appellatur. Cum igitur aliàs quoque viatoribus iungantur lictores, lictores vero, qui apparebant in palatio, Decani dicerentur, & ipse carcer Decanicum, cumque, ut supra diximus, etiam ecclesiae situm Decanicum haberent, crediderim, Decanum, de quo quaerimus, non alium esse, quam praefectum carceris ecclesiastici, seu lictorem. Nunc ad Graecorum verborum interpretationem: Ὁ Δεκανός τάσσει τὰς ἱερεῖς ἐν τοῖς ἐρχομένοις αὐτῶν δικαιώμασι. vel ut MORINVS edidit: Ὁ Δεκανός, ἵνα καλῆ τοὺς ἱερεῖς εἰς τὰ αὐτῶν δικαιώματα καὶ προσΦερέματα. Vides lectionum & sententiae insignem discrepantiam; nam pro τάσσει τοὺς ἱερεῖς ἐν τοῖς δικαιώμασι, scribitur καλεῖ τοὺς ἱερεῖς εἰς τὰ δικαιώματα, & ita rectius scribitur etiam alio loco apud eundem IAC. GOAR. (y) δικαιώματα non sunt sportulae, reditus, aut contributiones, ut vertit IAC. GOAR, sed actus iudiciales, & allegationes, quae in iudiciis & causis dicendis proferuntur, vel ut ipse GANGVVS in Glossario mediae graecitatis interpretatur: δικαιώματα dicuntur iustificaciones. Similiter προσΦερέματα recentioribus Graecis sunt, quaecunque in iudiciis proferuntur & porriguntur. Sic perspicua erunt verba Graeca, quae secundum editionem MORINI verto: Decanus (constitutus est,) ut sacerdotes vocet, (vel citet) ad causam dicendam, & allegationes in iudicio faciendas. Habes nunc Decanum lictorem, in ecclesia Constantinopolitana imitatione Palatii constitutum. Decani Palatini vocabant reos, similiter ecclesiastici; illi custodiebant decanicum, vel carcerem,

haud

(x) Eucholog. ibid. p. 225. & (y) IBID. p. 330.

haud fecus ac hi, cum etiam ecclesiis Decanica fuerint; illi cum cursoribus iungebantur, (z) hi cum viatoribus; illi vilissimum ministeriorum genus in Palatio erant, hi vilissimum in ecclesia. Sic omnia conspirant; sed si Goartianam versionem sequaris, tunc mera nox. Ceterum antiquis temporibus in ecclesia Rauennatensi Decanus fuit huic Constantinopolitano, ni fallor, simillimus. Collocatur enim in ferie clericorum post diaconos, subdiaconos, lectores & horrearium, (a) adeoque talis fuisse non potest, quales nunc sunt Decani ecclesiarum cathedralium. Agnouit hanc similitudinem inter ecclesiam Rauennatensem, quae etiam alias graecisauit, & Constantinopolitanam doctissimus vir BENEDICTVS BACCHINVS, (b) quamuis Decani nomen & officium ex communi sententia, quam modo refellimus, interpretetur.

§. VIII. Inter tot Decanorum figuras nulla tristior est, quam vespillonum, quibus officium curandae cadauerum sepulturae fuisse constat, nomen autem a decuriis, in quas descripti erant, datum esse creditur. Nos non diu retinebit lugubris turba, quam alii satis descriperunt, praesertim vero vtriusque codicis interpretes. Coacta est auspicii Constantini M. si Iustiniano legislatori credamus etiam vt historico, (c) quamuis nonnihil caussarum superfit cum IAC. GOTHOFREDO (d) suspicandi, datum aliquid esse gratiae nominis Constantiniani, cui saepe successorum acta vel ideo assignantur, vt laudabilium institutorum primordia, iam a primo Christianorum Imperatore reperita, velut angustiora, certe plebi Christianae cariora fierent. (e) Constantinus igitur, vt in sumtibus funerum egenis succurre-

B 3

retur,

(z) IAC. GOTHOFRED. ad L. librum Pontificalem Rauennat. p. 100. apud MVRATOR. cit. loc.

(a) vid. MVRATOR. Script. rer. Ital. Tom. II. p. 97.

(b) BACCHIN. not. in AGNELLI

(c) Nouell. XLIII. & LIX.
(d) IAC. GOTHOFR. ad L. I. C. Theod. de Iust. collat.

(e) vid. LEONIS Nouell. XII.

retur, Constantinopoli DCCCL. ergasteria vel officinas constituit, Anastasius autem Imp. ad MC. auxit, ex quorum redditibus pauperes humari possent. (f) Qui sepulcro faciendo feretroque portando destinati erant, *Decani* dicebantur, ex quibus vero causis, non multo certius definiueris, quam de proxime superiore decanorum classe. Nam quod in decades vel decurias diuisi hoc nomen obtinuerint, PANCIOROLLVS coniectatur, nullo demonstrato decadam vestigio; nec sine colore contra dici posset, insolitum videri, quod omnibus vna decuria comprehensis Decanorum nomen adhaeserit, quandoquidem illud his tantum dari solet, qui decuriam ducunt. Nescio, an rectius diceretur, exemplo Decanorum militarium nomen inoleuisse. Nam vt is, qui contubernio militum praeerat, denos commilitones suos obseruare, ac vt illis bene sit, curare tenebatur, ita procul dubio ad eundem Decanum proxime pertinuit, vt his, qui ex contubernio moriebantur, iusta fierent, prospicere. Iam cum illi, qui Constantinopoli funera curabant, in hoc certe officio cum Decanis militaribus aliquam similitudinem haberent, neque infrequens sit, militaria nomina ciuilibus applicare ministeriis, ego non prorsus absurde Decanos vespiliones imitatione militum dictos esse conicerem, neque tamen, si coniecturam e longinquo petitam causeris, multum refragarer. Quicquid sit, non semper fuit constans horum Decanorum numerus, & ad nongentos quinquaginta redacti fuissent, si sua semper auctoritas constitisset *Legi 4. C. de SS. Eccles.* quam non intellexit IO. DARTIS. (g) Ille Decanos in hac lege commemoratos, ecclesiae magnae Constantinopolitanae Canonicos fuisse, & hos *ναὶ ἐξοχῶν* Decanos dictos esse putat, quia Canonici huius ecclesiae supra ceteros aliarum omnium tantum eminuissent, quantum quisque Decanus supra Canonicos suos. Quae viri docti

(f) conf. PANCIOROLL. ad Notit. vtriusque Imp. cap. XXVIII.
(g) IO. DARTIS Tract. de bene-

fic. Sect. I. cap. III. p. 18. Opp. Tom. II.

docti somnia disperebunt, si de vespillonibus, non de Canonicis in hac constitutione agi, de ipsis vero vespillonibus decanis, num clerici fuerint, adhuc ambigi cogitauerimus. Tales funerum curatores, vti non solum Constantinopoli, verum etiam Romae, (h) & forte in aliis quoque ciuitatibus constituti sunt, ita non vbitis *decanorum*, sed & fossariorum, lethicariorum, collegiatorum & copiatorum nomen acceperunt. (i) *Copiatas* non a voce *κόπος*, seu *labor*, vt vulgo fit, sed *ἀπό τῆς κοπίας καὶ κοπῆς*, quod *quietem* & *quiescere* significat, cum IACOBO GOTHOFREDO deducerem, cuius etymologiam sugillare non debuisset WILDVOGELI v. s. Est enim, si a *quiete* deducas, *ἐϋφημισμός*, quem de defunctis loquentes adhibere solent; *ἀπό τῆς κόπης* vero omnes operarii & baiuli *copiatas* dici possent; & quod vulgatus nouellarum interpres *κοπιανὰς* verterit *laboratores*, illud parum momenti habere poterit apud eos, qui huius versionis indolem norunt. Ceterum quod BARONIVS (k) cum his Decanis comparet *confraternitatem mortis*, Romae aliisque locis institutam, HENRICVS SPONDANVS vero *Sodalitatem misericordiae*, (l) ac demum ESPENIVS (m) *Alexianos*, illud recipi potest, modo memores simus, in similitudine quadam veterum & recentium institutorum pleraque tamen esse dissimilia.

§. IX. Post tot Imperii Romani Decanos laudarem meos Francos, nisi quicquid de Decanis & Tunginis eorum dici potest, occupatum esset ab aliis. Inter eorum iudices occurrere centenarios & Decanos, res est ex Pacto Salico (n) & aliis populorum originis Germanicae legibus notissima; qua-

(h) IAC. GOTHFR. ad d. L.

(i) BINGHAM. Origin. eccles. Lib. III. cap. VIII.

(k) BARON. annal. ad a. 336. in fine.

(l) HENR. SPONDANI Coemet. Sacra Lib. I. P. II. cap. IX. p. 211.

(m) VAN ESPEN. Iuris Eccles. P.

II. Tit. XXXVIII. cap. IV. §. VIII.

(n) Lex Salica Tit. XLVII. §.

I. & ECCARD. Comment. ad hunc l. conf. WACHTER. Glossar. v. Dingmann.

quarum loca cum collegerit CANGIVS, (o) ego non describo. Centenarios centum familiis, Decanos decem praefuisse, quamvis opinio peruulgata, & ab ipso doctissimo MVRATORIO recepta, (p) mihi vero non satis explorata sit, in medio relinquam. (q) Wisigothorum moribus Decani pace militiae officium suum exequabantur, domi iudices in bello Decaniae suae duces, (r) ut centenarii centenae. Numquid vero centenarii & Decani Centgrauis & centenae iudicis originem & nomen dederint, prolixè disputarunt BRVMMERVS, (s) SCHILTERVS, (t) MEINDERSIVS (u) & ECCARDVS. (x)

§. X. Nunc ad monachorum claustra. Nam si vnam Decanorum institutum eo valuit, ut omnia fierent ordine, ac immemores officii admoneantur, ea re forsàn nulli magis opus fuit, quam in monasteriis multitudine coenobitarum infrunita refertis. Itaque siue militum exemplo factum sit, siue eadem necessitas, quae milites ferocientes decanorum ope compescere suaserat, etiam in monachis immorigeris eiusmodi remedium postulauerit, antiquis sane temporibus nihil salutaris visum fuit, quam ut denis monachis Decanus praeficeretur, quod & Regula S. Benedicti recepit, ut mox videbimus. Priusquam vero ad hos Decanos morum magistratos descendamus, obseruatu dignum est, in quibusdam monasteriis post Abbatem fuisse vnum vel plures Decanos, qui praesertim fundos & praedia curabant, & hinc *villarum prouisores* vocabantur. (y) Tales fuerunt in monasterio Clu-

(o) CANG. Glossar. v. Decanus
conf. III. HEINECC. elem. Juris
Germ. Lib. III. §. 23.

(p) MVRATOR. ad Leg. Langob.
Tom. I. P. II. p. 60.

(q) conf. HEINECC. cit. loc.

(r) Lex. Wisigoth. Lib. IX. Tit.
II. §. 3. & Lib. II. tit. I. §. 26.

(s) BRVMMER. de Scabinis cap.
IX. §. 10.

(t) SCHILTER. Exercit. ad Pand.
p. 197.

(u) HERM. AD. MEINDERS. de
iudiciis centenariis cap. II. & III.

(x) ECCARD. ad Leg. Salicam p.
87. seq.

(y) EDM. MARTENE Comment.
in Reg. S. Benedicti p. 338.

Cluniacensi, quorum officia describuntur in eius *antiquis consuetudinibus*; (z) talis etiam in monasterio S. Martini Turonensi fuisse videtur, cui diplomate Caroli crassi ius bona monasterii administrandi confirmatur. (a) Cassinenses monachi olim Decanum proxima post abbatem dignitate habuerunt; (b) non multum a Decano ecclesiae cathedralis diuersum; quod mirum non est in Abbatia, quae olim episcopalis cathedra fuit, (c) eaque sublata, praeter alias pristini iuris reliquias, Decanum seruauit, donec Vrbanus V. monasticae disciplinae restaurator, in eius locum substitueret Priorem. (d) In quibusdam aliis monasteriis Priores dicti sunt Decani, velut in Fossateni S. Mauri. (e) Sed haec exempla rarius obuia, nec tanto consensu recepta sunt, quam antiquissimis temporibus illud institutum, quo curam morum & disciplinae monasticae de denis hominibus Decani gerebant. Iam enim Augustini & Hieronymi tempore in Aegypto seruabatur, ut in monasteriis, quae multitudine monachorum affluabant, nouenis vel denis Decanus praeficeretur, qui acta coenobitarum interdiu noctuque exploraret, afflictos consolaretur, immorigeros moneret, operarum perisā distribueret, & reciperet perfecta, quicquid autem agebatur, ad Abbatem referret. (f) Regula S. Benedicti hoc institutum imitata est, (g) & in maioribus congregationibus Decanos denis monachis praefici voluit, fratres nimirum sanctae *conuersationis*, quibuscum

C

(z) LVCAE D'ACHERY Spicileg. Tom. I. p. 687.

(a) EDM. MARTENE & VRSINI DYRANDI amplissima collect. Tom. I. p. 218.

(b) ERASMI GATTVLA histor. Abbat. Cassinensis Tom. I. p. 451. seq.

(c) NICOL. COLETI append. ad VGHELL. Ital. Sacr. Tom. X. p. 40. seqq. GATTVLA cit. loc. p. 737. seqq.

(d) GATTVLA cit. loc. p. 524.

(e) EMVND. MARTENE ad reg. S. Benedicti p. 338.

(f) THOMASSIN vet. & noua eccles. discipl. P. I. Lib. III. cap. LXX. ALTESERRA Origin. rei Monast. Lib. II. cap. IX. BINGHAM. Origin. eccles. Lib. VII. cap. III. §. XI. GAZAEVS ad CASSIAN. Lib. IV. cap. VII. X. & XVII.

(g) Reg. S. Bened. cap. XXI.

buscum Abbas onera sua partiretur. Obseruarunt regulam Abbates eo lubentius, quo ferociores experiebantur praepositos, qui, vt ait concilium Moguntinum, (h) interdum *incidebant in laqueum diaboli*. Abbatum igitur fuit Decanos eiusmodi constituere, (i) virgaeque traditione velut inuestire, (k) ipsum autem Decani officium tam arduum erat ac difficile, vt bonus vir, qui susceptum munus explere saragit, aegre se molestissimis conditionibus oneraret. Numquid enim tu susciperes, decem monachos, quibus modis cupiditatum & affectuum impetus frangerent, docere; interdum noctuque quid agant, vbi sint, aut quorsum meent ac remeent, obseruare; lectos circumire, & dormitantes excitare ad matutinas; durissimo silentio loquacium os comprimere; quicquid aut cogitauerint, aut somniauerint, aequo animo audire; ne quid a prandentibus immodeste agatur, cauere; pensa distribuere & labores exigere; & quae sunt huius generis plura. Non cauillamur austeriorum fratrum studia. Hanc enim officiorum Decani summam contraximus ex doctissimo in regulam S. Benedicti commentario EDMUNDI MARTENE. (l) Facile itaque potest existimari, cur hi *coenobitarum patres*, vel *proabbates*, vt claustrorum Decani nonnumquam appellabantur, (m) magis ex meritorum & virtutis conspicuae praescripto, quam secundum tempus, quod quisque in monasterio exegerat, eligendi fuerint. Siue autem hoc instituto Abbates potestatem suam minui postea crediderint, siue morum illi censores monachis ipsis parum grati visi sint, hoc certum est, Decanorum ordinem in monasteriis non diu viguisse, apud Cistercienses vero numquam receptum esse. Habent tamen nunc Cassinenses eiusmodi Decanos, quamuis non

(h) HARDVIN. Aëta Concilior.
Tom. IV. p. 1011.

(i) TAMBURIN. de iure abbat.
Tom. III. Disp. II. qu. II.

(k) MENARDVS Conc. Reg. cap.
XXVIII. §. 2.

(l) EDM. MARTENE comment.
in regulam S. Bened. cap. XXI. p.
340. seqq. & de antiquis monachor.
ritibus Tom. I. p. 4. p. 74. seq.

(m) IO. MABILLON. Analeccta
p. 430.

non denis monachis, vt nominis ratio postularer, sed paucioribus, regendis praefectos, (n) de quibus extat bulla Clementis X. (o) atque ex eodem instituto *Decanus maior* apud Fuldenses superesse videtur. (*) Et quoniam in hac opella vbiuis alterum oculum ad teneri sexus Decanas retorquere coepimus, omitti non potest, quod etiam in virginum claustris tales fere Decanae vel Decanissae quondam fuerint, quamuis non per omnem vitam, sed in certum tempus hac cura morum onerarentur. (p).

§. XI. Ad exemplum monasticae disciplinae Canonice denis, vel paucioribus Decani praefecti sunt, & Decanis omnibus iterum ex more coenobitarum Decanus maior, qui, postquam Praepositi ecclesiarum negotia ciuilia curare coeperunt, potestatem & curam spiritualem accepit, & quando ceteri Decani minores temporum decursu sublati sunt, solus huius nominis dignitatem retinuit. Ita fere THOMASSINVS originem Decanorum in ecclesiis cathedralibus & collegiatis inuestigauit, (q) certe in EBBONIS, quem adducit, verbis ecclesiae Remensis Decani plures commemorantur. Similiter antiquis temporibus in ecclesia Mediolanensi *decem religiosos viros, quasi per decalogum legis, super decem homines praepositos fuisse*, memoriae prodidit LANDVLPHVS, (r) quamuis eis Decanorum nomen adhaesisse non compererim, *sacerdotes vero decumani*, quales etiam Mediolani fuerunt, plane ad nostros Decanos nihil facere videantur. Olim in Hispania non ad omnem vitam, sed in certum tempus Decani Capitulis praefecti sunt, quod nouum vestigium est monasticae disciplinae, haud fecus ac illud, quod per vniuersam fere Hispaniam Decani vocati sint

C 2

Prio-

(n) MARTENE ad reg. Ben. p. 340.

(o) Bullar. Roman. edit. Hieron. Mainardi Tom. VII p. 317.

(*) SCHANNAT. historia Fuldenfis p. 36.

(p) Vita S. Liobae c. III. in Saec. III. Benediict. Part. II.

(q) THOMASSIN. vet. & noua

eccles. discipl. P. I. Lib. III. cap. LXVII. p. 848. seq. conf. GONZALEZ TELLEZ ad Decret. Lib. I. p. 101.

(r) LANDVLPH. Mediol. Histor. Lib. I. cap. VII. apud MVRATOR. Script. Ital. Tom. IV.

Priores. (s) Quicquid de origine dicendum sit, illud inter omnes constat, in ecclesiis cathedralibus & collegiatis esse Decanos, qui pro institutorum varietate vel praepositum sequuntur, vel ubi praepositus nullus, prima dignitate gaudent. Dignitate gaudere dixi, quamvis interpretes iuris canonici de ea re disputent, & Decano eam esse negent, utique si personatum & dignitatem cum iurisdictione mixtam secundum dicendi genus interpretum iuris canonici intelligas. (t) Concedunt tamen, si dignitatis vox aliquanto laxius accipiatur, praesertim cum non ubique iurisdictionis omnis expers sit, & a sede Romana vel eius Legato causis delegari possit. (u) Est igitur immediatum caput capituli, (x) & eius nomine comprehenditur, (y) quamvis & hoc iterum in utramque partem disceptetur, quam recte dici possit caput Capituli. (z) Vtrum praecedat, sequatur Archidiaconum, pro temporum & locorum varietate varie deciditur, (a) & ut ex Siciliae regno bina tantum exempla in medium afferam, in ecclesia Panormitana Decanus Archidiaconum sequitur, in Messanensi praecedit. (b) Similiter in Capitulo Tridentino Decani dignitas potior est, (c) & sic, opinor, nostris temporibus in plerisque locis obtinet. Quin praepositum dignitate sequatur, in plurimis ecclesiis Germaniae dubio caret, & tam ex notitia singulorum episcopatum, quam ex Rotae decisionibus aliisque testimoniis

(s) INNOCENT. III. epist. Lib. I. p. 43. edit. BALVZ.

(t) BARBOSA Iur. eccles. Lib. I. cap. XXVI. §. 2.

(u) P. FRANC. SCHMALZ. GRUEBER. Ius eccles. vnius P. I. p. 197. BOEHMER. Consult. & decis. P. I. resp. LI.

(x) WAGNERECK Comment. SS. Canonum p. 546.

(y) IBID. p. 541. FERROSINI de potestate Capituli sede vacante

Tract. III. p. 217. CORVINI de personis ac benefic. ecclesiast. Lib. III. p. 449.

(z) vid. FRANC. MAR. FITONIVM de Controuersis patron. Tom. II. p. 283.

(a) GONZALEZ TELLEZ cit. loc.

(b) ROCCHI FIRRI Sicil. Sac. Vol. II. p. 170. & 336. in GRAEVI thesaur. Sicil. Tom. III.

(c) LVNIG. Reichs. Archiv. Spicil. Eccles. Contin. III. p. 1230.

niis palam est. (d) Eligitur autem Decanus ex gremio capituli, neque enim illud aliunde sibi caput aptat, quam ex membris suis; (e) confert tamen Pontifex Decanatum, si vacauerit in mense Papali, (f) nisi forsitan capitulum priuilegio consecutum sit, ut eiusmodi dignitatem, quocumque mense vacantem, electione libera conferre possit. Tali iure Leodienses vtuntur, (g) & aliae quaedam ecclesiae, cumque & Salisburgenses beneficio Leonis X. obtinuissent, ut praepositura, decanatus, & alii, quos in capitulo haberent, personatus & dignitates electioni subiacerent, postea vero a. 1670. Clemens IX. decanatum vacantem Cardinali de Haslia contulisset, capitulum, ut Comes de Lodron, quem Decanum elegerat, hac dignitate ornaretur, obtinuit, & ab ipsa Rota secundum electionem pronunciatum est. (h) Numquid ad Decanatum primariae preces Imperatoris extendantur, iudicent alii; (i) de potestate vero regis Galliarum, & quam recte haec dignitas ab eo conferatur, prolixè disputarunt RENATVS CHOPPINVS & STEPHANVS BAVNY. (k) Electus solemniter inauguratur, & ubi receptum est, per episcopi annulum inuestitur, (l) aut insignia, quae forte singulari priuilegio Decano cuiusdam ecclesiae concessa sunt, occupat. Ita enim Decanus Messanensis in supplicationibus publicis vtitur argenteo baculo, (m) & qui Pragae ecclesiae Wissehradeni praest, quando sacra facit, ex priuilegio Alexandri II. mitra, sandaliis alioque Pontificali apparatu incedit.

C 3

(d) v. LAVER. NICOLARTS Praxin. beneficiar. Tit. I. p. 45. ANDRÉAE PISCARAE CASTALDO Praxin. Caeremoniar. Lib. I. Sect. VIII. p. 106.

(e) BOEHMER. Ius eccles. Lib. III. Tit. V. §. LXIX.

(f) NICOLARTS cit. loc. p. 59.

(g) IBID. p. 61. seqq. VAN. ESSEN Ius eccles. Tom. I. p. 636.

(h) P. HANSZII Germania Sacra Tom. II. p. 839. 841.

(i) WAGNERECK. cit. loc. p. 510.

(k) CHOPPIN. de sacra politia forensi Lib. I. Tit. I. BAVNY noua beneficiorum praxis Disp. V. p. 183.

(l) v. Catalog. Decan. Laudunens. append. ad GVIBERTI Opp. ex edit. DACHERY p. 323. sq.

(m) ROCCHI FIRRI Sicilia Sacra p. 357.

incedit. (n) Similiter Salisburgi, cum iam pridem Praepositus mitra, baculo ceterisque pontificalibus ornamentis gauderet, Decanus, qui tunc erat Leopoldus Antonius Eleutherius L. B. de Firmian a Clemente XI. obtinuit, ut ipse simili ornatu in dioecesi Salisburgenfi & extra fines eius etiam coram Cardinalibus & Legatis a latere gaudere possit. (o) Ceterum CANGIVS (p) animaduertit, in quibusdam ecclesiis receptum esse, ut Decani dignitatis suae possessionem superpellicio induti, gladio cincti, pera instructi, ac denique calcaribus aureis ornati, accipitre manibus imposito acquirant.

§. XII. Quamvis igitur, ut diximus, Decani cathedralium ecclesiarum iure communi non gaudeant iurisdictione in Canonicos, eam tamen in plerisque Germaniae locis ita exercent, ut etiam Episcopus manum cohibeat. (q) Cumque Decano *πρωτοδίακον* in choro prae canonicis concessam esse non ambigatur, consequens est, ut eis carere non possit, quae inde iure communi dependent, nimirum potestate mulctam dicendi, ac immorigeros in choro coercendi, aut si quis officio suo non satisfaciat, neglectas partes alii exercendas committendi. (r) Conuocat, quamvis alias etiam ipsum praecedat praepositus, capitulum vel diebus statis, vel quando necesse est, neque conuocandi veniam ab episcopo petit, nisi qua forsitan ecclesia consuetudine recepit, ut peteretur. (s) Vtitur eodem iure etiam in magni momenti negotiis, velur in electione Episcopi, coadiutoris, praepositi &c. & publice affixa

(n) IO. FLORIANI HAMMERSCHMIDT Prodomus gloriae Praganae cap. V. p. 374.

(o) P. HANSIZII Germania sacra Tom. II. p. 906. seqq.

(p) CANG. Glossar. Latin. v. Decanus.

(q) WAGNERECK, cit. loc. p.

238. GONZALEZ TELLEZ Tom. II. p. 864.

(r) Card. de LVCA de iurisdic. & foro competente Disc. XVII. n. 2. p. 48. ESPEN Iuris eccles. P. I. p. 67.

(s) FERROSINI de potestate Capituli sede vacante Tract. III. p. 211.

affixa schedula secundum plerarumque ecclesiarum Germaniae mores, canonicos & omnes, quorum interest, adesse iuber, locumque ac diem significat. Tam illibatum vero Decanis ius conuocandi seruari oportet, vt electio, cuius causa forsitan alius ex capitulo canonicos conuocauerit, vel ex hoc vno vulnere collabi & nulla videri possit. Ita disputatum est superiore saeculo, cum Christophorus Bernardus a Galen Episcopus Monasteriensis

Ἀμφοτέρων τ' ἱερέως τε Θεοῦ κρατερός τ' αἰχμητής

coadiutorem sibi episcopum Paderbornensem dari cuperet, a Scholastico vero, quia de Decani voluntate non bene sperabat, capitulum conuocari curauisset. (t) Refert ad Capitulum Decanus, quicquid ad eius curam spectat, & de negotiis relatis ex plurium suffragiorum sententia decernit. Alicubi iure duorum suffragiorum gaudet, velut Tridenti, (u) tam in electionibus & prouisionibus, quam in aliis actibus capitularibus; quod, vt obtineat, cum iure communi cautum non sit, opus est consuetudine, priuilegio, vel alio quo titulo singulari. (x) Ceterae, quibus officium Decani continetur, partes, secundum diuersas capitulorum consuetudines variae sunt. Incumbit ei plerumque pastorale regimen, & animarum curam, ciuilibus negotiis prouidentiae praepositi relictis, gerit. (y) Absentis episcopi vice inchoat officium ecclesiasticum & processiones, supplicationes, aut quicquid ad sacra pertinet, nisi receptum sit, vt vicarius generalis hoc officio fungatur, ordinat. (z) Ecclesiasticae disciplinae

(t) Card. DE LVCA de Canon. & Capitulo disc. XXVII. p. 371. seq. in Theatro verit. & iustit. Tom. I.

(u) *IBID.* Disc. XXVIII. p. 375. HIERON. GONZALEZ Glossema ad regulam octauam Cancellariae p. 437.

(x) ESPEN Iuris eccles. Vniu. P. I. T. VII. p. 45.

(y) SCHANNAT. histor. Wormat. Episc. p. 70. SCHMALTZGRVEBER. Ius ecclesiast. p. 197.

(z) BARBOSA Iuris eccles. Lib. I. p. 295. SCHMALTZGR. cit. loc.

plinae, ne quid detrimenti patiatur, prospicit; literas ad capitulum datas resignat, & ad eas responder; (a) Canonicos de vitae ac morum honestate diligenter admonet, & in vniuersum, quicquid in bene constituta domo paterfamilias ageret, exequitur. (b) Tenetur igitur regulariter ad *residemiam personalem*, (c) quamuis alicubi dispensari soleat, fidecanarus nuda sit dignitas, & nulla iurisdictione, nullis fructibus, dote ac suffragio in capitulo gaudeat. Requiritur etiam, vt sit presbyter, (d) & vt XXV. annum attigerit; (e) eruditionem magnam exigi non video. Quamuis enim in ecclesiis Galliarum Decanus, si fieri potest, nonnisi Doctor vel Licentiatus Theologiae, vel iuris Canonici constituatur, (f) in concilio tamen Tridentino tale quid non requiritur, (g) & mediocriter doctus de Decanatu desperare non potest, si verum est, Canonicis sufficere, *vt sciant bene legere, construere ac declarare, ne ad capitulum conueniant oves & boues*; vtor autem verbis, quibus radiat *Stella Canonorum* FRANCISCI CECOPERII. (h) Qui haec & plura Decanorum ecclesiae cathedralis officia nosse cupit, ad Concilium Colonienſe a. 1536. Moguntinum a. 1549. Augustanum 1548. & alia, quae recenset GODEFRIDVS HERMANT. (i)

§. XIII.

(a) LVNIG. *Reichs* • Archiv Spicileg. eccles. P. II. p. 47. 77.

(b) MOLAN. de canon. Lib. II. cap. VI.

(c) CABASSVT. notit. eccles. p. 591. PROSP. FAGNANI Comment. in Lib. I. Decretal. p. 94.

(d) MARTENE amplissima collectio Tom. VII. p. 67. Tom. VIII. p. 143. ECCARD. Corpus Script. medii aeni Tom. II. p. 45. & thesaur. anecdot. Tom. II. p. 486.

(e) HENR. CANISII Summa iuris Canonici Lib. I. Tit. XI. §. 18.

Concilium Trident. Sess. XXIV. cap. XII.

(f) LAVR. BOCELLII decreta ecclesiae Gallicanae p. 92.

(g) BARBOSA Collect. in concil. Tridentin. p. 316.

(h) FRANC. CECOPERII *Stella Canonica*. p. 260.

(i) HERMANT. *Clavis eccles. discipl.* p. 173. conf. PARAVICINI *Polyantheam. S. S. Canonum* p. 449. LVNIG. *Reichs* • Archiv Spicileg. eccles. Cont. III. p. 822. sq.

§. XIII. Decanus capituli ecclesiae collegiatae non nihil ab eo, qui canonicis ecclesiae cathedralis praest, discipare videtur, (k) verum nec illius iura & officia in tanta consuetudinum varietate certis legibus comprehendi possunt. Modo enim iurisdictione ordinaria fori externi, vt fert interpretum iuris canonici loquendi ratio, gaudet, & excommunicatione aliisque censuris in clericos sibi subiectos vtitur, modo leuiore tantum causas cognoscit. (1) Num Praelatus sit, ambigitur; nempe si huius nominis arctiorem significationem, quae cum certis honoribus & praerogatiuis coniuncta est, illi aptare velles; alius enim vulgarem loquendi usum eiusmodi Decano praelati nomen impertire dubio caret. (m) Cedit Praeposito, cuius dignitas in plerisque ecclesiis collegiatis Germania primaria est; (n) alicubi Decanatus plane tertius in capitulo locus habetur, quando bina priora Praepositus & Archipresbyter occupant. (o) Est, vbi Decano adiungitur Vice-Decanus, (p) plerumque vero Senior officium eius, siue defunctus, siue absens sit, exequitur. Quid in illius constitutione Rex Galliae possit, iidem, quos supra citauimus, testes RENATIVS CHOPPINVS & STEPHANVS BAVNY ostenderunt. Quam plenum vero difficultatis habeatur eius munus, RODERICVS ZAMORENSIS (q) vnumquemuis Decanum admonuit, cuius verba, cum etiam ESPENIVS (r) eis vsus sit, quidni adscriberem: *Collegium regendum Decanus suscipit, imo verius feram indomitam gubernandam. Parua domus aegre & difficulter, magna collegia, praesertim sine sapientia aut virtute, tanto reguntur difficilius,*

D

(k) vid. CHOPPIN. de sacra politia Lib. I. p. 31.

(1) SCHMALTZGRVEB. cit. loc. p. 198. MARTENE thesaurus anecdot. Tom. II. p. 205. seq.

(m) ZYPAEI responsa iuris Canonici p. 51.

(n) SCHMALTZGR. cit. loc.

(o) Card. de LVCA de Canonicis p. 331.

(p) FOPPENS historia episcopatus Syluacduensis p. 173.

(q) Specul. Vitae humanae Lib. II. cap. XIII.

(r) VAN ESPEN. de instit. & offic. Canonicor. 209.

lius, quanto quot sunt singuli, tot singulis feruntur opinionibus. Si Decanus laetatur de bonovis dignitate, metuat onera, metuat pericula, quae tot sunt, ut enumerari facile non possint.

§. XIV. Succedit, ut de Decanis ruralibus dicamus, qui presbyteris per titulos in vrbe rurique dispositis praesunt, & a denario numero nomen accepisse videntur, quia quisque decem titulos rurales cura sua complectitur. (s) Sed huius numeri ratio, si vnumquam habita est, nostris certe temporibus non observatur, quibus longe pluribus titulis, interdum etiam paucioribus, vnus Decanus praesidet, uti ex catalogis parochiarum per Decanatus distributarum manifestum est. (t) Imo iam olim tam late patebant eiusmodi Decanatus, ut episcopi de ipsis diuidendis cogitarent. (u) An in locum Chorepiscoporum successerint, quamuis sint, quibus haec coniectura placet, (x) ego temere non definiuerim; certe necessarium fuit, tot plebanos interdum officii sui parum memores apposito custode, quoad fieri potuit, compescere. Sustinet igitur Decanus ruralis munus Archiepresbyteri, & inter vtrumque tanta similitudo est, ut etiam nominibus promiscue utamur, quamuis olim discrimen aliquod fuerit, sed perobscurum. (y) Constituuntur ab episcopis, vel, postquam a Capitulo designati sunt, ab ipso confirmantur; antiquis autem temporibus, ut ex HINC MARO docuit THOMASSINVS, electioni & suffragiis parochorum locus fuit. (z) His Decanis neque dignitas competit, nec personatus, si illis vocibus ex vsu iuris canonici significatio-

(s) BOEHMER, annot. ad CLAVDII FLEURY Institutiones Iuris Canon. P. I. cap. XII. §. VI.

(t) FOPPENS historia episcopatus Sylvaeducensis p. 326. SCHANNAT. Histor. Episcop. Wormat. p. 7. BALBINVS Miscellan. histor. Bohem. Decad. I. Lib. V. Part. II. p. 9. seq.

(u) INNOCENT. III. Epistolae Tom. II. p. 118. seq. edit. BALVZ.

(x) SAM. MARESI annot. in M. ANTON. CVCCHII. Instit. Iuris Canon. Lib. Tit. XVIII. p. 76.

(y) THOMASSIN. vetus & noua eccles. discipl. P. I. Lib. III. cap. 76. §. XIV.

(z) IBID. p. 848.

nem aptes; superest eis tamen aliqua iurisdictionis, quamquam admodum circumscriptae, species. De caussis pauperum & miserabilium personarum alicubi cognoscunt, modo ne V. vel X. solidos excedant, nullam vero litem alicuius momenti, & omnium minime matrimoniales aut quaestiones de criminibus ad se trahere possunt. Itaque hoc praesertim consilio instituti sunt, ut per eos Episcopus velut in oculis suis omnes dioecesis suae regiones gerere, ac ne quid detrimenti ecclesia patiatur, prospicere queat. Quare tot conciliis & synodalibus statutis, (nullius enim Decani officium ecclesiasticis sanctionibus tam accurate describitur, quam ruralis,) cautum est, ut statis diebus parochias Decanatus sui non per procuratores aut exploratores, sed ipsi visitent, & saepius in anno presbyteros providentiae suae creditos, conuocent, quid rerum, agant ex ipsis & parochianis eorum expiscentur, statuta synodorum doceant & inculcent, aut, si qui extra oleam vagati sint, Episcopo vel eius Officiali denuncient. Tales conuentus, quos aetas prisca Sessiones, Synodos, Capitula, Consistoria, Calendas appellauit in Germania, Galliaque frequenter haberi consueuerunt, in Italia sero recepti sunt, quod in archis episcopatarum Italicorum limitibus episcopo, qui satis ipse saluti ecclesiae prospicere potest, ut alienis oculis videat, non fit necesse, apud nos vero tam late patentes dioeceses eiusmodi ministerium postulare videantur. (a) Qui officium Decani ruralis & praesertim harum visitationum indolem accuratius nosse cupit, illum statuta synodalia vniscuiusvis ecclesiae consulere oportet. Ediderunt autem Treuerensia, Cameracensia, Cenomanensia, Sueffionensia, Leodiensia, & Meldensia EDMUNDVS MARTENE, ac VRSINVS DVRANDVS, (b) Andegauensia D'ACHERY, (c) Moguntinensia & Eyste-

(a) THOMASSIN. loc. cit. P. II. & monument. collect. Tom. VII. p. 431. seqq. p. 113. p. 1330. p. 1402. Tom. VIII. p. 1551.
 (b) EDM. MARTENE & VRS. DVRANDI thesaur. anecdot. Tom. IV. p. 856. & 906. Amplissima Script. (c) D'ACHERY Spicileg. Tom. I. p. 728.

Eystetensia FALCKENSTEINIVS, (d) Fuldensia SCHANNATVS, (e) vt alios faciam. (f) Sed hoc institutum Decanorum ruralium, & praesertim stitae coitiones olim perquam degenerauerant. Cum enim conuenissent, mox, vt fieri solet, potabant; interdum ipse Decanatus ab episcopo vendebatur, aut pacta mercede veniebat in locationem. (g) Ceterum quod ad nomina Decanorum ruralium attinet, obseruari non indignum est, eos saepenumero *Vicarios foraneos*, vel *Decanos Christianitatis* appellari; *Archi-Decanum* vero eum, qui ceteris omnibus praefectus est. (h) De his, qui non prorsus dissimili instituto in ecclesiis Protestantium Decani vocantur, & Superintendentium vices gerunt, cum plus, quam satis est, scripserit WILDVOGELIVS, ego, promissi memor, dicere mitto.

§. XV. Decanas vel Decanissas inter Romanorum feruas & Christianorum moniales repertas iam supra produximus; nunc age, de his, quae sunt in ecclesiis, quantum opus erit, dicamus. Praeter moniales regularum rigore constrictas iam a multis saeculis fuerunt Canonicae, quae laxiore disciplina utebantur, neque regulas Benedicti aut Augustini obseruabant, & quamuis aliam sibi propriam in Concilio Aquisgranensi sub Ludouico Pio praescriptam acceperint, longo tamen interuallo ab institutis sanctimonialium deflectebant. His enim nec dura paupertas imperata est, nec, quae multo difficilior imperatur, castitas; quin potius, quando libuerit ex societate, qua cum aliis continebantur, exire, & thalamo praebendam commutare integrum fuerit. (i) Quod institutum neque probauerunt Pontifices,

(d) FALCKENSTEIN. Cod. Nordgau. p. 99.

(e) SCHANNAT. hierarch. Fuldenf. p. 385.

(f) conf. BOCHELL. decreta eccles. Gallie. p. 863. sqq. HERICOVRT. loix ecclesiast. p. 30. LVNIG. Reichs = Archiv. Spicileg. eccles. Continuat. III. p. 1022. 1091. 1262.

(g) BOCHELL. cit. loc. p. 814. MARTENÉ Theaur. anecd. Tom. IV. p. 178.

(h) LVNIG. Reichs = Archiv. cit. loc. 1022.

(i) THOMASS. cit. loc. P. I. Lib. III. cap. LXIII. Delectus Actorum eccles. vniu. T. II. in notis p. 490. 492.

ces, nec profus damnarunt, (k) sed passi sunt eas Canonico-
rum saecularium ritu viuere, chori officia peragere, &
tanta quidem alicubi libertate, vt Canonicos & Canonif-
sas simul vno loco & choro sacra facere, ac proces-
siones, quas dicunt, vnà ducere permiserint. Quae Ca-
nonissae praest, Decanissa, vel Abbatissa, vel Praeposita, vel
Priorissa vocatur, (l) vt ferr cuiusque loci consuetudo;
quamuis in plerisque collegiis Canonissarum Germanicis,
tam catholicae quam protestantium religioni addictis, obti-
neatur, vt Decanissae dignitas sit secunda, vel tertia. Sic in
Abbatia Quedlinburgensi Abbatissam & Praepositam sequi-
tur Decanissa; (m) itatim post Abbatissam in Gandershei-
mensi, (n) quoniam praeposita constitui desit, Heruordensi,
& in aliis pluribus collocatur; in plerisque vero locis nul-
la est post Abbatissam Decana, sed mox Seniorissa nomi-
natur. Decanissa fere iisdem praerogatiuis gaudet, ac Deca-
nus Capituli, nisi quibus obstat sexus; & ius conuocandi
penes eam est, excepto, si consuetudine competat Praeposi-
tae, vt Quedlinburgi seruetur. Vt residentiam obseruet,
aut per tempus, quo abfuerit, fructibus careat, apud Gan-
dersheimenses singulari statu cauetur. (o)

§. XVI. Post claustrorum & ecclesiarum Decanos ad
alia collegia tendentibus, prima se offerret quaestio, num-
quid Archi-Episcopus Moguntinus iure dicatur Electoralis
collegii Decanus. Nam quod reapse in diplomatibus qui-
busdam ab ipsis etiam Imperatoribus hoc nomen acceperit,
notissimum est, ego vero diplomata iam ab aliis collecta (p)

D 3

non

(k) ASCAN. TAMBRIN. de iure Abbat. Tom. IV. Disp. VII. Qu. 1070. seq.

IV. n. 4 & 5.

(l) Cardin. PETRA Commentar. ad Constit. Apostol. P. III. p. 88. seq.

(m) IMHOFF. Notitia procerum Lib. III cap. XXX. § 8. FABRI Staats-Gangley P. XIV. p. 442.

(n) IMHOFF cit. loc. HAREN-

BERG. Historia Gandersheim. p. 1070. seq.

(o) HARENBERG. cit. loc. p. 1080.

(p) KNICHEN. Opus polit. P. II. p. 242. B. SPENERI Staats-Rechts-Lehre P. VII. cap. I. §. vii. LAMMERZ. de praesentia Sedis Moguntinae §. VI.

non repeto. Nollem ex eorum auctoritate decidere, num Moguntino decanatus recte tribuatur, vtiq̄ue ab his, qui accuratius loqui amant, neque continuo similitudine vna vel altera blandiente diuersis personis & rebus vnum nomen imponunt. Quis enim nescit, quam multa sibi in adsciscendis eiusmodi titulis peregrinis, & nostratibus in ea, qua nunc res sunt, conditione minime aptandis, indulsit aetas parentum. (q) Haud equidem vterer argumento, quo COCEIUS, SPENERVS & FRANCKENSTEINIUS vsi sunt, Decani nomen competere tantum praesidibus collegiorum ecclesiasticorum, quale non sit electorale; Nam quod & rectores collegiorum, quae nequaquam ad ecclesiastica ruleris, hoc titulo gaudeant, quot exemplis didicimus? Tutius tamen eos incedere puto, qui malunt in commemorandis Archi-Episcopi Moguntini praerogatiuis abstinere vocabulo *decanatus*, per se satis ambiguo, & propter hanc virtutis & significationis suae varietatem doctrinae de iuribus electorum, quam reuerenter haberi oportet, minus apto, perpetuo autem vel diurno vsu nequaquam recepto.

§. XVII. Cardinalium collegio praeesse Decanum, aequae parum opus est monere, quam officia & praerogatiuis eius prolixè referre, quandoquidem in hoc argumento nobis otium fecit IO. FRID. MAYERVS, (r) cui pauca quaedam addere, rem omnem vero breuiter delineare licebit. Quando primum creati coeperit, parum constat. Petrum enim exemplo suo praeiuisse, & Apostolorum Decanum fuisse, vt Cardinalis Decanus patrum purpuratorum, defendat, si potest, M. ANTONIUS DE DOMINIS, (s) qui tam audacter dignitates distribuit. Consequitur Decanatum ille ex Cardinalibus episcopis, qui purpuram citius ceteris consequutus est, modo praesens sit in Curia Romana. Cavit enim bulla Pauli IV.

(q) GRIBNER. Opusc. Tom. III. p. 65. dinali Decano.

(s) M. ANT. DE DOMINIS de republ. eccles. Lib. I. §. XIII.

(r) MAYERVS in disert. de Car-

li IV. quam ex Bullario magno totam descripsit MAYERVS, ne quis Cardinalis episcopus Decanus renunciaretur, nisi, quando dignitas illa vacat, in Romana curia verferur, vel absit ex causa publica, tamen ceteroquin temporis, quod in purpura exegerit, diuturnitate ceteros omnes antecederet. Ita nonnumquam factum est, vt Cardinalis, cuius purpura recentior erat, praeferreretur, & per decanatus praerogatiuam *προεδεξιαν* ante Cardinales citius creatos obtineret, quamuis illi postea in continenti ad curiam Romanam conuolarent, & *residentiam*, quam dicunt, facerent. Sub Clemente XI. res eo extendi coepit, vt etiam Cardinalibus in dioecesi sua, quam dispensatione Pontificis forsitan administrant, versantibus absentia in petendo Decanatu obesset. (t) Agitata etiam est quaestio, vtrum potior sit, qui altero citius episcopus creatus est, quamuis serius Cardinalis, an qui citius Cardinalis, quamuis serius episcopus; cumque ea defuncto Cardinali Decano Fulvio Astallio a. 1721. inter Cardinales Tanarium & Iudicem incideret, hic, qui citius illo Cardinalis, sed serius Episcopus factus erat, iuribus quidem suis sponte cessit, addita tamen est protestatio, ne res ad exemplum traheretur, aut ea cessio posthac Cardinalibus citius promotis fraudi esset. Cardinalem Decanum simul episcopum Ostiensem & Veliternensem esse, Pontificem coronare, & in electione Pontificis curaque conclauis praerogatiua non vna gaudere, res omnibus notas, & quantum satis est, a MAYERO descriptas, omitto.

§. XVIII. Qui praeest Rotae Romanae, tribunali omnium consensu illustri, & si audias ipsos Pontifices, in orbem terrarum primo, Decanus dicitur. Obrinet autem ex constitutione Pii IV. inter auditores Rotae decanatus acquirendi causa, quod de Cardinalibus ex Bulla Pauli V. obseruauimus, vt *praesentes sint in curia*. Nam si tempore, quo vacat

(t) CLEMENTIS XI. Opera p. VIII. p. 386.
1063. Bullarium magnam Tom.

vacauerit decanatus, Sub-Decanus, vel is, qui alias collegas suos aetate, quam in Rota exegit, vinceret, ob causam priuatam absit, succedit, qui proximus & praesens est. (u) Praeit Auditores omnes, etiam qui sunt infula decorari, nimirum in ipsius Rotae sessionibus; nam alias extra Rotam praecedunt infulari. Hos autem non alios intellige, quam qui sunt in partibus infidelium. Si quis enim ad episcopalem cathedram & dignitatem, quae residentiam personalem postulat, promouetur, quin Rotae auditor esse desinat, dubio caret. (x) Olim inter praerogatiuas huius Decani relatum est, quod Magister S. Palatii praecedat; postquam vero Alexander VII. omnibus Auditoribus Rotae subdiaconatum concessit, & hinc Magister S. Palatii post vltimum Auditorem in cappella sedere coepit, nunc inde nulla Decano tribui potest praerogatiua. (y) Si quis inter Auditores Rotae recipiendus est, pertinet ad officium Decani, eius vitam, morum honestatem, facultates ac fortunas, & quicquid ad locum in hoc tribunali occupandum requiritur, diligenter examinare, & ad Vice-Cancellarium sedis Romanae referre. (z) Distribuit inter Auditores causas, eisque cognitionem committit, ac si quis lite sibi commissa nondum finita decesserit, alium continuo subrogat. (a) Claudit os, vt dicunt, & aperit Auditoribus formula solemni: *Auditor esto!* interdum etiam prolixiore, velut illae sunt, quas DOMINICVS BERNINVS (b) attulit, dignae, quae iterum describantur. *Si nec boui trituvanti os claudi sacrae paginae permittunt, quid dicendum de viro egregio, & astidue allaboranti, & adeo versato in tot muneribus. Sed nihilominus, vt tantisper quiescas & agnoscas, quomodo redatur ius ex hoc sacro Tribunali, sequendo maiorum exempla,*

(u) DOMENICO BERNINO tribunale della S. Rota cap. III. p. 56. Bullarium magnum CHERVBINI Tom. II p. 95. BARBOSA decision. Apostol. collect. L. p. 43.

(x) BERNINO & BARBOS. loc. cit.

(y) Card. PETRA ad Constitut. Apostolic. Tom. IV. p. 51.

(z) BERNINO cit. loc. cap. VI. p. 63. seqq.

(a) Card. PETRA cit. loc. p. 52.

(b) cit. loc. p. 180.

pla, os tibi claudo. Quando vero copia fandi datur: *Prope transegimus festum praecursoris domini, in quo laeta canebat ecclesia: Apertum est os Zachariae & prophetavit! Tempus igitur est, os tibi clausum referandi, ut & tu ius dicendo, & sic quodammodo prophetando, valeas oracula pandere iustitiae, & ne amplius sis tantum auribus, sed re & verbis Auditor.* Belle! ut nihil supra. Ceterum solet Decanus Rotae consultationibus, quae nouo Pontifice electo de regula cancellariae habentur, interesse, nec non Regens Poenitentiarum, & in congregatione inquisitionis consultor creari. (c) Accipit etiam in solemnitate distribuendarum candelarum duas, (d) & quod forte dulcius est, duplam pecuniae portionem, quam Papa inter singulos Auditores, imminetibus iudicii feriis solemniter epulo exceptos, distribuere solet. (e) Praererea sunt in aliis Curiae Romanae collegiis Decani, velut inter clericos Camerae, (f) Abbreuiatores, vota ferentes in Signatura, Consistorialis aulae aduocatos &c. (g) quorum praerogatiuas plerumque ad ius primi loci restrictas, mihi vero non satis compertas, aliorum diligentiae relinquo.

§. XIX. Iuit etiam Decani nomen, in Belgio praefertim, ad aliorum collegiorum ciuiliu capita, quorum numerum vix inuas. Ita SCHILTERVS obseruauit, praefectum iudicio mercatorum Argentorati & Francofurti *Decan und Ober* appellari, (h) & similiter Decani, qui collegiis artificum & opificum praesunt, frequenter in actis publicis nominantur, velut in Edicto Concilii Flandriae, quod a. 1618. propositum est, *Decanus aurifabrorum.* (i) Etiam Decani leproforum nomen in Edicto a. 1537. occurrit, & inter eius officia refertur, ut prouideat, ne quis eiusmodi morbum simulet, & turpi mendacio inhiat alimentis, praererea ut ius inter

E lepro-

(c) Cardin. PETRA cit. loc.

(d) BERNINO p. 150.

(e) Tableau de la Cour de Rome P. IV. Chap. IV.

(f) Card. de LVGA relat. Rom.

Curiae Disc. XXXIII. Bullarium magnum Tom. II. p. 132. 515.

(g) vid. Acta Canonizat. SS. Pii V. Andreae Anellini &c. p. 234.

(h) SCHILTER. Glossar. v. Decan. Deken.

(i) Conf. FRANC. ZYPAEI Notitia iuris Belgici p. 75.

leprosos dicat, & iudicati exequendi causa magistratus ordinarii auxilium imploret. (k) Pluribus eiusmodi Decanorum exemplis non opus est, vt sciamus, varii generis collegiorum praesidibus vel curatoribus hoc nomen aptatum esse, simili fere fato, ac nomen Abbatis, quod etiam ridicularum & illicitarum societatum capitibus adhaesit, vt exemplum *Abbatis Conardorum & Esclaffardorum* demonstrat. (l)

§. XX. Claudant agmen Decani nostri, qui Facultates quatuor in Academicis ducunt, instituto perantiquo, & vbiuis fere, licet interdum aliud nomen placuerit, recepto. In Academia Patauina, qui Collegium Theologorum dirigit, *Decanus* vocatur; sed Ictorum & Artistarum praesidem, quamuis nec dignitate, nec officii ratione discrepet a Decano, *Priorem* dicunt. (m) In legibus Taurinensium (n) *praesidis collegii* nomen vsurpari video, neque tamen comperi, an plane nullus sit apud eos *Decanatum* vsus. *Primicerius* Salamanticensium in quibusdam officii partibus Decanis aliarum Academicarum similis est; (o) & sic multis modis vnius rei nomina variant. Olim in singulis Facultatibus denos Professores fuisse, qui decem diei horas publicis praelectionibus destinatas inter se partirentur, & praesidem haberent Decanum, (p) ab illis excogitatum esse puto, qui huius nominis rationem reddituri nullam momento suo valere posse censuerunt, nisi quae a denario numero repeteretur. Rectius alii ab institutis ecclesiarum, quibus res academicae veluti tinctae sunt, hoc nomen ad nos fluxisse censent; ipsumque ius conuocandi, sententias rogandi, sigillum custodiendi & huius generis plura, similitudinem aliquam inter Capitulum Decanos & nostros ostendunt. Hinc vt omnes academicae, ita & quae Decanatum concernunt, causae in quibusdam territoriis cognitioni collegiorum, quae de rebus ecclesiasticis statuunt, subiectae sunt; alias lites de Decanatu, nisi principis voluntate foro ecclesiastico seruentur, ad iudicem

(k) ZYPAEVS cit. loc. p. 140.

(l) CANG. Glossar. v. Abbas.

(m) NICOL. COMNENI Historia Gymnas. Patauini Tom. I. Sect. I. cap. XV. XVI. XVII.

(n) M. AVGVSTIN. CAMPANI

formular. & oration. Lib. sing. p. 49. seq.

(o) MENDO de iure Academ. p. 142. seq.

(p) vid. KNICHEN. Opus politicum P. I. p. 103.

dicem civilem pertinere, non ambigitur. Agitata tamen est haec quaestio non ita pridem in Academia Coloniensi magnis motibus, cum in ordine Ictorum sex doctores ecclesiastici, qui tantum Canonum doctrinam tradunt, Decanatum affectarent, cuius administratio non nisi primis sex Professoribus ordinariis competeat. Impetrauerant autem doctores a Nuncio sedis Romanae, & postquam ille Colonia Romam redierat, ab eo, qui vices ipsius gerebat, vt Decanatus sequestro constringeretur, & a professore, qui Decanus renunciatus erat, clauas archiui, sigilla, & protocolla repererentur, ipsi vero, quando decretis Nuncio parere detrectabat, excommunicatio intentaretur. Grauius tulit Augustissimus Imperator, cum causam civilem ad ecclesiasticum forum trahi, iurisdictionis fines confundi, a Nuncio, & qui eius vices gerebat, sibi plus, quam ad eius cognitionem pertinet, arrogari, adeoque ipsa Imperii iura minui, animaduertisset. Itaque Nuncii Vicarium Colonia & ex Imperio cedere iussit, Cardinali vero Schrotenbachio in mandatis dedit, moneret Pontificem, vt acta rescinderentur, Nuncius vero posthac limites iurisdictionis religiosius obseruaret; quae si plenius nosse cupis, ex rescriptis Imperatoris ad Cardinalem Schrotenbachium, & ad Comitem de Koenigseck, qui Coloniae tunc Caesaris legatus erat, cognosces. (q) Praecedit Decanus ceteros ordinis sui omnes, & NICOLAUS COMNENVS conqueritur, a Decanis Ictorum Patauinorum *πρῶτον* negligi. (r) Neque tamen primus locus illi concessus impedit, quo minus in certis negotiis alius potiores partes explere possit. Ita Serenissimi Nutricii nostri decreto (s) constitutum est, vt in ordine Ictorum huius Academiae, quamuis praecedat Decanus, tamen in actis distribuendis & in dirigendo, vbi ius dicitur, auctoritate sua valeat amplissimum Ordinarii munus, quod apud nos longa serie a Ictis, doctrinae celebritate ad posteros iuris, gestum est, & nunc ingentes ornamentorum accessiones nanciscitur a magni nominis viro, quo nemo felicitus feuerum Themidos sacerdotum cum Gratiis & suauitate Musarum coniunxit, AVGVSTINO LEYSERO. Haec de nomi-

(q) LVNIG. Reichs. Archiv Spi. cileg. ecclef. Contin. I. p. 128. seqq.

(r) NICOL. COMNEN. cit. loc. p. 131.
(s) Decret. Visitat. a. 1668.

XXXVI DE DECANIS ET DECANISSIS

nomine Decani, & quam dicunt, praecedentia sufficiant. De iuribus & officiis eius, aliisque privilegiis, quibus in nonnullis Academiis utitur, longa esset fabula, multis quaestionibus, & forte non iniucundis ornanda, cum ad manus sint multorum collegiorum statuta, nisi dies urgeret, qui, ut more maiorum emitatur haec scriptio, postulat, & opellam claudere iubet, quae nobis inter breuia feriarum otia rudis excidit.

Vobiscum enim mihi adhuc res est, o Musarum deliciae, Vobis *Candidati & Commilitones optimi*, hoc, quicquid est, consecraui, & de Decanis, quantum satis est, locutus, nunc tandem Vos alloquor Decanus. Quid ad Vos feram, & ut brabea virtuti Vestrae promissa digito monstrem, videtis. Ego vero, quam vellem, ut Vobis nimiam verecundiam, bonarum mentium comitem indiuiduum, & amabilem quidem, sed vitium tamen, hac inuitatione mea detrahere possem. Imbuistis animos artibus & scientiis suauiter asperis, & postquam acerbitatem vicistis, numquid aliud superest, quam praemiorum dulcedo? Significo Vobis, *Candidati doctissimi*, me nunc ea, quae in manibus meis posita sunt, parare, & omnibus ac singulis, quos ex decreto collegarum dignos inuenero, **BONARVM ARTIVM MAGISTRI & PHILOSOPHIAE DOCTORIS** honores, nec non, si qui merito petant, **LAVREAM POETICAM** tributurum esse, cui solemnitati more maiorum dictus est dies

*Ille, qui mensem Veneris marinae
Claudit Aprilem.*

Circumponet Vobis haec panegyris honores, quos multis praestantissimis viris & in republica vel ecclesia munerum splendore postea conspicuis, veluti laudum primitias, ab ordine nostro datos esse, merito gloriamur: accipietis dignitates, quae simul animos demulcent, & accendant, quae Vos, quae parentes Vestros delectabunt,

Et quas leget ipsa Lycoris.

Age igitur, docta cohors, quaestam meritis sume superbiam, & ad palmas in medio positas dato virtutis specimine conuola. Per me, qui debita Vobis opifex coronae hoc semestri dicor, nequaquam stabit, quo minus ex auditorio magno manibus meis ornat frequentes progrediamini. P.P. Vitemb. Sac. Ep.ph. A. c1515.CCXXXIX.

VITEMBERGAE, TYPIS EPHR. GOTTL. EICHSFELDII,
ACADEM. TYPOGRAPHI.

Wittenberg, Diss., 1739 (A).

Sb

v778

DE
DECANIS
ET
DECANISSIS
COMMENTATVR
ET
MAGISTERII PHILOSOPHICI
HONORES
LAVREASQVE POETICAS

D. XXX. APRIL. A. c^o l^o CC XXXIX

DISTRIBVTVRVS

CANDIDATOS
DE HIS LITERIS BENE MERENTES
MORE MAIORVM

INVITAT

IO. GVIL. HOFFMANNVS
PHILOSOPH. ET IVRIS VTRIVSQ. DOCTOR HISTO-
RIARVM PROFESSOR PVBL. ORDINAR. FACVLTA-
TIS PHILOSOPHICAE IN ACADEMIA VITEMBERGENSI
H. T. DECANVS ET IMPER. AVCTORITATE CONSTITVTVS
COMES PALATINVS.

